

Kristofer Marlowning Ingliz Dramaturgiyasidagi O'Ziga Xos Yo'nalishi

Shokirova Marxabo Sharifovna

Farg'ona davlat universiteti Ingliz tili va adabiyoti fakulteti o'qituvchisi

Jo'raboyeva Dilnavoz Mamurjon qizi

Farg'ona davlat universiteti Ingliz tili va adabiyoti fakulteti talabasi

Annotatsiya: Kristofer Marlou dramaturg, shoir va tarjimon bo'lib, 16-asr oxirida mashxurlikka erishgan. O'zining kuchli va innovatsion dramatik asarlari bilan tanilgan Marlou ingliz adabiyotida drama sohasini shakllantirishda muhim rol o'ynadi. Marloning ingliz dramatik adabiyotiga qo'shgan hissasi yangicha bo'ldi va keyingi dramaturglar uchun poydevor qo'ydi. U o'z asarlarida nafaqat psixologik murakkablik va axloqiy noaniqlik elementlarini kiritdi, balki xarakter rivojlanishi va syujet tuzilishi haqidagi an'anaviy tushunchalarga ham qarshi chiqdi. Ushbu maqola Marlowning hayot yo'lini, teatr olamiga qo'shgan hissasini o'rganish va uning birinchi buyuk ingliz dramaturgi deb hisoblanishi sabablarini yoritishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Drama, personaj, inqilob, dramaturgiya, iambik pentametr bo'sh she'r, pyesa, fojiali qahramon konsepsiyasi, no'anaviy g'oyalar.

Angliyadagi Yelizaveta davri ijodkorlik va madaniy rivojlanish portlashi bilan ajralib turdi, ayniqsa dramaturgiya sohasida. Bu davrda paydo bo'lgan ko'plab dramaturglar orasida Kristofer Marlou birinchi buyuk ingliz dramaturgi sifatida ajralib turadi. Marlowning teatr olamiga qo'shgan hissalarini ingliz dramaturgiyasining kelajakdagi rivojlanishi uchun zamin yaratgan yangi va ta'sirli edi desak mubolag'a bo'lmaydi. Uning tildan innovatsion foydalanishi, murakkab mavzularni o'rganish va axloqiy jihatdan nuqsonli personajlarni tasvirlash teatr sahnasida inqilob qildi va va Shekspir va Jonson kabi boshqa taniqli dramaturglarning asarlariga yo'l ochdi. Marlowning hayoti va ijodi bilan tanishar ekanmiz, uning ingliz dramaturgiyasiga ta'sirini ortiqcha baholab bo'lmaydi.

Kristofer Marlou 1564-yil 26-fevralda Angliyaning Kenterberi shahrida Jon Marlou (uning rafiqasi Ketrin) poyabzalchining oilasida tug'ilgan. U oltita farzandning ikkinchisi bo'lib, kamtarona oiladan chiqqan. Marlo o'zining ilk ta'limini Kenterberidagi Qirol maktabida oldi va u erda o'zini tirishqoq talaba sifatida ko'rsatdi. Uning ajoyib ilmiy qobiliyatlari unga 1580 yilda Kembrijdagi Korpus Kristi kollejiga stipendiya olib keldi. Marlowning Kembrijdagi davri uning o'rganishga bo'lgan ishtiyoqi va ajoyib intellektual qobiliyati bilan ajralib turardi. U klassika, falsafa va ritorikani o'rgangan, Ovid, Seneka kabi qadimgi shoir va faylasuflar ijodiga sho'ng'ib ketgan. Marlowning Kembrijdagi jiddiy akademik tayyorgarligi, shubhasiz, uning adabiy dahosini shakllantirishda va Yelizaveta dramatisiga keyingi hissalarini qo'shishda hal qiluvchi rol o'ynadi.

Uning asarlari Yelizaveta davrining teatr landshaftini shakllantirishda muhim rol o'ynadi va ingliz dramaturgiyasining rivojlanishiga doimiy ta'sir ko'rsatdi. Uning asosiy hissalaridan biri bo'sh she'rlardan innovatsion foydalanish edi, qofiyasi yo'q, lekin ritmik naqshni o'z ichiga olgan yozuv uslubi. Marlowning qofiyasiz iambik pentametr bo'lgan bo'sh she'rdan foydalanishi ingliz

dramaturgiyasining tuzilishida inqilob qildi. Marloning bu shaklni egallashi unga dramatik taranglik hissi kuchaygan pyesalar yaratish imkonini berdi, bu unga murakkab mavzularni o'rganish va qahramonlarining his-tuyg'ulari chuqurligiga kirish imkonini berdi. Uning "Doktor Faustning fojiali tarixi" va "Buyuk Temur" kabi pyesalari ushbu she'riy shaklning kuchi va moslashuvchanligini namoyish etdi. Bo'sh she'rlardan foydalanish orqali Marlou dramatik tuyg'uni yarata oldi va o'z she'rlarining ritmi va oqimi bilan o'z tomoshabinlarini o'ziga tortdi. Qo'shimcha ravishda, Marloning pyesalari ambitsiya, kuch va insoniy holat kabi murakkab mavzularni o'rgangan. Masalan, "Doktor Faustning fojiali tarixi"da Marlou nazoratsiz ambitsiya va bilimga intilishning fojiali oqibatlarini o'rganadi. Marlouning bunday teran mavzularni o'rganishi ingliz dramaturgiyasini yangi cho'qqilarga ko'tardi va bo'lajak dramaturglar uchun poydevor yaratdi.

Marlouning zamondoshlari va vorislariga kuchli ta'sirini e'tiborsiz qoldirib bo'lmaydi. Uning dramatik yangiliklari va xayoliy hikoyalari Uilyam Shekspir kabi boshqa ajoyib dramaturglarga ingliz sahnasini gullab-yashnashi va inqilob qilishi uchun yo'l ochdi. Marlouning keyingi dramaturglarga ta'sir qilish usullaridan biri uning murakkab va axloqiy jihatdan noaniq personajlarni o'rganishidir. Bundan tashqari, Marlou ingliz dramasi fojiali qahramon kontseptsiyasini yaratishda hal qiluvchi rol o'ynadi. Uning g'ayritabiiy kuchlarga ega bo'lish uchun iblis bilan shartnoma tuzgan doktor Faustning timsoli bu arxetipni ifodalaydi va G'arb adabiyotida hal qiluvchi shaxsga aylandi. Marlouning asarlari jamoat teatrida maqbul bo'lgan chegaralarni ham kengaytirdi, chunki u jamiyat me'yorlariga qo'rqmasdan qarshi chiqdi va din, siyosat va jinsiylik kabi bahsli mavzularni tasvirladi. uning "Buyuk Temur" va "Maltalik yahudiy" kabi pyesalari mashhur bo'lib, omma orasida muhokama va tortishuvlarga sabab bo'ldi. Marlou o'z spektakllarida ko'pincha jamiyat me'yorlariga zid bo'lgan va tomoshabinlarning to'g'ri va noto'g'ri haqidagi tasavvuriga qarshi chiqqan personajlarni taqdim etgan. masalan, "Maltalik yahudiy"da bosh qahramon Barabas ayyor va shafqatsiz yovuz shaxs sifatida tasvirlangan, shu bilan birga u ta'qibga uchragan yahudiy sifatidagi kurashlari orqali tomoshabinlarda hamdardlik uyg'otadi. Ezgu va yovuz fazilatlariga ega bo'lgan personajlarning bu nozik tasviri Yelizaveta tragediyasining o'ziga xos belgisiga aylandi va bo'lajak dramaturglarga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. J. A. Bryant qayd etganidek, Marlou personajlari keyingi dramaturglarga ingliz teatrida misli ko'rilmagan tarzda inson tabiatining chuqurligi va ziddiyatlarini o'rganish imkonini berdi. Shunday qilib, Marloning murakkab personajlarni izlashi ingliz dramaturgiyasida tragediyaning rivojlanishiga asos solgan.

Birinchi buyuk ingliz dramaturgi sifatida mashhur bo'lishiga qaramay, Kristofer Marlouning merosi bahs-munozaralardan xoli emas. Bir mashhur bahs uning ingliz hukumati nomidan josuslik faoliyatiga aloqadorligi bilan bog'liq. Marlouning razvedka operatsiyalarida ishtirok etgan shaxslar bilan ma'lum aloqalari va uning 1593 yilda sirli o'ldirilishi uning josus sifatida ishlagani haqidagi taxminlarni kuchaytirdi. Bundan tashqari, Marlouning asarlarida ifodalangan noan'anaviy g'oyalari va ateistik e'tiqodlari ham uning davrida bahs-munozaralarga sabab bo'lgan. Uning shuhratparastlik va har qanday holatda ham bilimga intilish mavzularini o'rgangan "Doktor Faustning fojiali tarixi" kabi pyesalari ba'zilar tomonidan shakkoklik va axloqsizlik deb baholangan. Shunday bo'lsa-da, Marloning ingliz dramaturgiyasiga qo'shgan hissasi inkor etib bo'lmaydi va uning dramaturglarning keyingi avlodlariga, jumladan Uilyam Shekspirga ta'sirini inkor etib bo'lmaydi. Uning nomi atrofidagi bahs-munozaralarga qaramay, Marlouning iste'dodli va innovatsion dramaturg sifatidagi merosi ingliz adabiyoti yilnomasida o'chmas bo'lib qolmoqda.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, Marloning ingliz dramaturgiyasiga qo'shgan hissasini kamaytirib bo'lmaydi. Birinchi buyuk ingliz dramaturgi sifatida u teatr landshaftini inqilob qildi va kelajak dramaturglar uchun yo'l ochdi. Uning tildan mohirona foydalanishi, murakkab mavzularni o'rganishi va qahramonlarni yangicha tasvirlashi dramatik yozuvning yangi standartini belgilab berdi. Saccio to'g'ri ta'kidlaganidek, Marlouning pyesalari "nafaqat ingliz dramasi tuzilishi va mavzularini belgilashga yordam berdi ... balki yaxshilik va individual personajlarni o'rganishning barcha usullarini aniqlashga yordam berdi" (o'z tarjimamizdan(Saccio. P.(1997) Shakespeare's English Kings: History, Chronicle, and Drama 146-bet)). Marlouning asarlari bugungi kunda ham o'rganilmoqda va ijro etilmoqda, bu ularning doimiy ta'siri va g'oyalarining doimiy dolzarbligini ko'rsatmoqda. Aynan uning pyesalari orqali biz Yelizaveta davri ruhini ko'ramiz va insoniyat

tajribasini chuqurroq tushunamiz. Marlouning dramaturg sifatidagi merosini inkor etib bo'lmaydi, uning adabiyot giganti sifatidagi maqomi esa shubhasiz qolmoqda. Shuning uchun Marlo dramatik shaklning rivojlanishiga qo'shgan katta hissi uchun birinchi buyuk ingliz dramaturgi sifatida e'tirofga loyiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Marlowe.Ch.J. (3/5/2012)'Dr. Faustus.' Courier Corporation,
2. Marlowe, Ch.J.(17/02/2017)'The Tragical History of Doctor Faustus.' The Tragical History of Doctor Faustus: Christopher Marlowe's Classic Play of Ambition and Damnation by Christopher Marlowe, Prabhat Prakashan.
3. David R. (10/1/2006)'The World of Christopher Marlowe.' Holt Paperbacks.
4. Erne, Lukas, (2005) "Biography, Mythography, and Criticism: The Life and Works of Christopher Marlowe, " *Modern Philology*, Vol. 103, No. 1, University of Chicago Press (August 2005), pp. 28-50.
5. Abduolimova, M., & Ibrokhimova, M. (2023). METAPHORS IN LITERATURE AND DAILY SPEECH. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(4), 267-271.